

Hans Majestæt Kongens tale til 65de ordentlige Storting ved dets aapning.

Hr. præsident, mine herrer repræsentanter.

Naar folkets repræsentanter nu optar sit arbeide, vil jeg uttale det ønske, at det maa lykkes Stortinget til gavn for fædrelandet at løse de mange og vigtige opgaver, som under disse alvorlige tider melder sig.

Det venskabelige forhold til alle fremmede magter er opretholdt under de forhandlinger, som Norge og de krigførende, hver til beskyttelse av sine interesser, har hat at føre med hverandre i spørsmal, som krigen fremkalder.

Under iagttagelse av streng nøitralitet til alle sider paagaar Norges arbeide for at avverge farer og for at fjerne eller innskranke hindringene for vort næringsliv, baade de hindringer, som enhver krig i vor nærhet vil bevirke, og de, som lægges de nøitrale iverien ved foranstaltninger, som ikke kan anerkjendes for tillatt i folkeretten.

Det er en særlig tilfredsstillelse i disse tider at kunne nævne, at Norge, netop i arbeidet for varetagelsen av de nøitrales rettigheter, har vedlikeholdt den gode forbindelse med Danmark og Sverige.

Forhandlingene mellem Norge og Sverige om flytlappenes ret til renbeite m. v. paagaar fremdeles.

Der vil bli Stortinget forelagt forslag om opprettelse av en ministerpost i Rom.

Overensstemmende med enstemmig forslag fra utenrikskommissionen er der, efterat Stortinget hadde git de fornødne bevilgninger, opprettet et lønnet generalkonsulat i Melbourne, lønnede konsulater i San Francisco og Chikago samt en lønnet vicekonsulpost ved det ulønnede generalkonsulat i Valparaiso.

Landets næringsveier har i det forløpne aar git et ujevnt utbytte.

Jordbrukets avkastning har været under middels. Det har arbeidet under vanskelige vilkaar, idet kunstgjødsel og særlig kraftforstøffe er steget sterkt i pris og delvis har været vanskelig at faa fat i.

Da jordbruksnæringen under de nuværende usikre forhold i særlig grad paakalder statsmagtenes oppmerksomhet, har Regjeringen fundet at burde yderligere støtte denne ved foranstaltninger sigtende til at skaffe kunstgjødsel og kraftfor til overkommelige priser.

Statens Provianteringskommission har fortsatt sin virksomhet. Der er av staten indkjøpt og kontrahert betydelige mængder av korn, mel, sukker samt forstøffe og gjødningsstøffe m. v.

Spørsmålet om rikets kornforsyning vil iøvrig bli behandlet av den nu nedsatte kornmonopolkommission.

De sterkt stigende priser paa varer, som landets befolkning daglig trenger, har frembragt en almindelig dyrtid, som maa paakalde statsmagtenes opmerksomhet. Forslag om forholdsregler mot dyrtiden og om tilveiebringelse av midler for dette øiemed vil bli forelagt for Stortinget i den nærmeste fremtid.

Skogbruket har hat et meget godt aar. Tommerprisene er steget til en høide som aldrig før.

Skibsfarten har paa grund av krigsforholdene hat en stadig og hurtig stigende fragtkonjunktur med fragsatser og skibspriser saa høie som ingensinde tidligere. De høie fragter har tilført landet betydelige inntægter, men volder samtidig store og stigende vanskeligheter for mange av landets næringsveier og den hele befolkning, da de høie fragter fordyrer alle varer, som maa skaffes fra utlandet.

Fiskerierne har nydt godt av høie priser, og denne næring maa antages at ha git et meget tilfredsstillende utbytte, omend fordyrelsen paa garn, kul og alslags bruks-gjenstande har øket utgiftene betraktelig.

Enkelte grener av industrien har hat fordele av konjunkturerna, mens andre har arbeidet tungt, særlig paa grund av vanskelig tilførsel av raastoffe og forbrukssaker samt prisstigning paa disse.

Handel og omsætning har i det hele tat git et godt, omend ujevnt utbytte.

Der vil i nær fremtid bli forelagt Stortinget forslag om opprettelse av et særskilt departement for sjøfart, fiskeri, industri og handel.

Der har været god sysselsættelse for arbeiderne utover det hele land og liten arbeidsløshet. En række arbeidsavtaler utløper iaar. Forhandlingene mellem parterne er tildels paabegyndt under ledelse av riksmæglingsmanden. Disse forhandlinger vil forhaabentlig lede til et tilfredsstillende resultat.

Arbeidet paa jernbane-, vei- og havneanlæg er holdt paa fuld høide og budgetterne for kommende termin er opgjort med tildels noget høiere beløp.

Paa det tekniske undervisningsvæsens budget vil der bli foreslaaet bevilgning til opprettelse av et teknologisk institut i Kristiania. Interessen for fagskoler for de forskjellige haandverk viser sig at være i sterk vekst.

Der vil som ifjor bli Stortinget forelagt forskjellige forslag, sigtende til ved ekstraordinære foranstaltninger yderligere at styrke land- og sjøforsvaret. Vernepligtsalderen vil bli foreslaaet nedsat til 21 aar. Spørsmålet om indførelse av en verneskatt er under forberedelse.

De forskjellige statsinntægter maa efter omstændighetene siges at ha git et tilfredsstillende utbytte, og statsregnskapet for forrige termin er opgjort med et ikke ubetydelig overskud.

Der er ihøst optat et nyt laan i Amerika paa 5 millioner dollars, og det engelske laan av 1914 er helt indfridd.

Statsbudgettet for kommende termin er opgjort med sparsomhet. Utgiftene viser dog en betydelig stigning, som tildels har sin aarsak i de raadende ekstraordinære forhold. De paa det ordinære budget opførte utgifter har kunnet dækkes med forsigtige inntægts-

anslag, men man har ikke kunnet avsætte noget beløb av de ordinære indtægter til dækning av ekstraordinære utgifter. Disse utgifter maa søkes dækket ved ekstraordinær beskatning av krigskonjunkturindtægter.

I medhold av Stortingets beslutning av 24de juli 1915 er der under 30te december næstefter opnævnt en kgl. kommission til behandling av spørsmålet om revision av toldtariffens toldsatser.

En række lovforslag, som blev fremsat for Stortinget i forrige periode, men av dette ikke behandlet, vil bli fremsat paany. Desuten vil bli fremsat flere nye lovforslag, hvoriblandt særlig fremhæves: Lov om ordning av statens pensionsvæsen, om ophævelse av magistratsemployeerne, om kommission, handelsagentur og handelsreisende, om offentlig regulering av husleie, om industrielt hjemmearbeide, om forbud mot rusdrik under militære øvelser og under visse andre forhold, om forskjellige forhold i fiskeværene, om maskinister paa dampskibe, om Norges landbrukshøiskole, om foranstaltninger mot plantesygdomme og om offentlige tjenestemænds skyss- og kostgodtgjørelse. Lov om forsorg for barn av 10de april 1915 er sat i kraft fra nytaar.

Arbeidet med spørsmålet om uførhet og alderstrygd for det norske folk er i de sidst forløpne aar blit fortsat. Proposition i saken vil antagelig kunne bli færdig i løpet av indeværende aar eller i begyndelsen av næste.

Alkoholkommissionen har fremlagt en flertals og en mindretals indstilling til ny ædruelighetslov, likesom den har avgit en særskilt indstilling til lov om adgang til at drive herberge og bevertning og om forebyggelse av smughandel med alkoholholdige drikke. Paa grundlag av sidstnævnte indstilling vil der for indeværende Storting bli fremlagt et lovforslag. Derhos er optat til behandling spørsmålet om nye lovregler angaaende de saakalte «livsvarige» rettigheter.

Jeg ber Gud signe Stortingets gjerning og erklærer herved Norges 65de ordentlige Stortings forhandlinger aapnet.

Git paa Kristiania slot den 20de januar 1916.

Haakon.

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

Hans Majestæt Kongens beretning til Stortinget om rikets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløpet, siden forrige beretning blev avgit.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Overensstemmende med rikets grundlov skal Hans Majestæt herved meddele det nu forsamlede Storting beretning om rikets tilstand og bestyrelse i 1915.

De vanskeligheter, som vor utenrikske handel og skibsfart allerede i de sidste maa-
neder av 1914 hadde at kjæmpe med som følge av forskjellige forhold, som staar i forbindelse med den europæiske krig, har i 1915 øket i høi grad. Der er fra de næringsdrivendes side i overordentlig stor utstrækning blit rettet henvendelser til Utenriksdepartementet om bistand til avhjælpelse av disse vanskeligheter, hvilket har hat til følge en ganske betydelig arbeidsforøkelse saavel for departementet som for vor utenrikske repræsentation, særlig legationerne. En række nye utførselsforbud har i aarets løp maattet utfærdiges, specielt for at sikre vor industris forsyning med de nødvendige raastoffe. Den i 1914 nedsatte industrikomite har bistaat regjeringen med avgivelse av uttalelser angaaende spørsmal, som har staat i forbindelse med disse utførselsforbud. Under Utenriksdepartementet er der midlertidig blit opprettet et særskilt kontor, «Kontoret for eksportforbud», til behandling av spørsmal vedkommende utførselsforbud.

I aaret 1915 er i skibsmatrikkelen indført 280 skibe med en samlet drægtighet av 317 879 registertons. Samtidig er utslet-

tet 208 skibe med samlet drægtighet 218 031 registertons.

Følgelig er rikets handelsflaate i 1915 forøket med 72 skibe og 99 848 tons.

Dampskibsflaaten er forøket med 66 skibe og 128 797 tons og motorskibsflaaten med 55 skibe og 2 786 tons, mens seilskibsflaaten yderligere er formindsket med 49 skibe og 31 735 tons.

Efter denne tilvekst og de forandringer, som er bevirket ved endel ældre seilskibes omdannelse til motorskibe, bestaar den registrerte norske handelsflaate ved begyndelsen av 1916 av 2 254 dampskibe paa 2 159 295 tons, seilskibsflaaten av 885 skibe paa 571 367 tons og motorskibsflaaten av 347 skibe paa 25 729 tons, tilsammen 3 486 skibe paa 2 756 391 tons.

Det opsving i vor skibsfart med stigning av fragtene, som begyndte i slutningen av forrige aar, har fortsat og tiltat i en ganske uanet grad i løpet av 1915. Samtidig hermed har den store efterspørsel paa tonnage med derav følgende voldsom stigning i nyindkjøp og omsætning av skibe, nydannelse og utvidelse av skibsselskaper og spekulation i skibsaktier drevet prisene voldsomt op. Skibsprisene har nu naadd en saadan høide, at der paa nybyggede og nykjøbte skibe antagelig kun kan ventes fortjeneste under forutsætning av, at de nuværende unormale fragter holder sig i længere tid fremover.

Av norske sjømænd og fangstmænd er der i det forløpne aar gjennem norske konsulater i utlandet hjemsendt kr. 1 278 000,00 i opsparet hyre mot i 1914 kr. 833 000,00.

Artium er i 1915 fuldført av 848 kandidater.

Restaureringsarbeidet i Trondhjems domkirke har været fortsat i langskibet.

Oplysningsvæsenets Fond og de øvrige kirkelige fond er i stadig fremgang.

Siden forrige beretning er der meddelt stadfæstelse paa 93 offentlige stiftelser eller legater med en samlet kapital av kr. 2 135 347,88.

Antallet av de for Høiesteret henstaaende upaadømte saker, som ved begyndelsen av 1ste session 1915 var 753, nemlig 4 kriminelle, 1 vergemaalssak og 748 civile saker, utgjorde ved utgangen av aaret 1915 707, nemlig 6 kriminelle, 1 værgemaalssak og 700 civile saker.

Utgiftene ved undersøkelser av lovovertrædelser m. v., som i budgetterminen 1913—14 utgjorde ca. kr. 1 040 000,00, har i budgetterminen 1914—15 andraget til ca. kr. 995 000,00, heri ikke indbefattet utgifter vedkommende Hammerfest kjøpstad, for hvilken kommune regnskap endnu ikke foreligger.

Det daglige middeltal av fanger i landsfængslene har i budgetterminen 1914—15 været 412 mot 404 i forrige termin. I kreds fængslene og de større hjelpe fængsler har det daglige middeltal i 1914—15 været 359 straffanger og 197 varetægtsfanger mot henholdsvis 357 og 210 i foregaaende termin.

Fiskerierne gav i 1915 et godt mængdeutbytte og et særdeles godt pengeutbytte.

Torsk fiskerierne har tilsammen git 66,8 millioner stkr. fisk, hvilket er mindre end i aarene 1912—14, men større end i noget aar før 1912. Av aarets samlede utbytte falder 17,7 mill. stkr. paa vinter- og loddefisket i Finmarken, 16 mill. paa fisket i Lofotens opsynsdistrikt og 13,4 mill. paa Romsdalsfisket.

Prisene var saavel paa fisken som paa biprodukterne høiere i 1915 end tidligere i de fleste distrikter, særlig i Finmarken, hvorfor pengeutbyttet vil bli større end i noget tidligere aar og antagelig vil dreie sig om 30 à 35 mill. kroner (mot 25—27 mill. kroner i aarene 1912—14).

Vaarsildfisket gav 700 700 maal mot 707 800 maal i 1914 og 729 000 maal gjennemsnitlig i aarene 1910—14. Prisene har gjennem hele fisket holdt sig meget høie, idet de kun enkelte dage var nede under kr. 3,00 pr. maal, og værdiutbyttet antages derfor at bli adskillig større end i 1914.

Fetsildfisket utviser indtil 20de december en totalfangst av 450 000 maal mot 483 874 maal i 1914 og ca. 180 000 maal i 1913. Prisene har ogsaa her været betydelig større end tidligere, og værdiutbyttet anslaaes til 13,3 mill. kr. mot 5,3 mill. kr. i 1914 og 2,57 mill. kr. i 1913.

Brislingfisket har derimot i 1915 git et daarlig utbytte.

Utførselen av tørfisk og klipfisk har været mindre end i 1914. Derimot har saltet sild været eksportert i meget større kvanta end foregaaende aar.

Den samlede import utgjorde i 1914 — bortset fra alle transitvarer — 567,3 mill. kr. mot 552,3 mill. kr. i 1913, og den samlede eksport av norske varer beløp sig i 1914 til 394,4 mill. kr. mot 380,9 mill. kr. i 1913.

Vor handelsomsætning med utlandet i 1915 staaer fremfor alt under krigens tegn og er dens mangehaande indgrep underkastet. De herved forvoldte vanskeligheter maa snarere antages at ha tiltat end avtat i aarets løp. Man skal bare nævne det stadig økende antal inden- og utenlandske eksportforbud for en række vigtige handelsartikler. Stadig stigende og samtidig høist ujevne priser paa de fleste importartikler har vistnok skadet vort næringsliv betydelig; men til gjengjæld har de norske varer opnaadd høie priser i utlandet, og betalingsvilkaarene har været tilfredsstillende. Alt i alt er antagelig vor samlede handelsbalanse med utlandet betydelig forbedret i 1915, noget man bl. a.

ser bevis for i de lave kurser paa utenlandsk (engelsk, tysk og fransk) valuta.

Som et moment av betydning for vor oversjøiske handel bør nævnes, at krigen har bragt os i mere direkte forbindelse med de oversjøiske land end tidligere.

Trælaskporten har i aarets ti første maaneder været 1 145 268 m³ mot 771 820 m³ i 1914 og 915 675 m³ i 1913. Der har været en betydelig stigning i priserne paa de dimensioner, for hvilke efterspørselen under krigen er steget.

Utførselen av træmasse og cellulose har i de ti første maaneder av aaret været noget større end i tilsvarende tidsrum 1914. For celluloseindustrien har aaret i det hele været mindre tilfredsstillende. De dyre raamaterialer og de billige salgspriser i de 9 første maaneder har lagt store vanskeligheter iveien. Utover høsten begyndte dog celluloseprisene at bedres, og ved aarets utgang er prisene høie og fremdeles stigende.

For tør træmasse har markedet været fast med gode priser hele aaret. For vaat træmasse begyndte aaret særdeles ugunstig; men senere har konjunkturerne bedret sig, og der er neppe grund til at frygte nogen nødgang igjen i den første tid utover.

Papirindustrien har arbeidet under vekslende forhold. Efter liten virksomhet og lave priser i aarets første del merker man betydelig stigning i efterspørselen med hurtig prisstigning i 2det kvartal, og denne fortsætter uavbrutt i aarets sidste halvdel. Saafremt vanskelighetene med anskaffelsen av raastoffe, kul og andre rekvisiter ikke blir for store, har papirfabrikkerne al utsigt til et udmerket resultat i neste aar.

Hvad industrien forøvrig angaar, kan man i almindelighet si, at den rikeligere kapitaltilgang paa vort hjemlige pengemarked i det forløpne aar ogsaa i stor utstrækning har kommet industrien til gode. Opgaverne over aktieemissioner viser for det forløpne aar tal, som i betydelig grad overstiger de foregaaende aar. Mange nye bedrifter er opprettet, og flere av de ældre er sterkt utvidet. Blandt andet har der været betydelig tilgang paa nye industrier,

som har optat fabrikation av produkter, paa hvilke den utenlandske tilførsel nu er helt stengt eller betydelig innskærket. I første række maa dog nævnes skibsbygningsindustrien, hvor nyanlæg og utvidelser i den sidste tid har været almindelig. At skaffe de fornødne raastoffe har for mange bedrifter selvfølgelig voldt store vanskeligheter; men som følge av den store prisstigning paa saa mange produkter har flere bedrifter fundet det lønnende at hente hjem sine raastoffe fra land, som tidligere ikke har været konkurransedygtige paa vort marked. Meget vanskelig er dog fremdeles tilførselen av enkelte raastoffe, som i særlig grad berøres av krigen saasom bomuld, gummi, farvestoffe, flere betydningsfulde kemikalier, blikplater etc.

Arbeidsforholdene har været gode. I den første del av aaret var arbeidsledigheten omtrent som i et gjennemsnittsaar; men utover sommeren og høsten har den været usedvanlig liten. Naar undtages en større konflikt med en temmelig langvarig arbeidsstans i bygningsfaget, har arbeidsforholdene været rolige.

Indskuddene i landets sparebanker økedes i 1914 med 31,2 mill. kroner og i de private aktiebanker med 38,2 mill. kroner. I 1915 har stigningen i bankindskuddene været overordentlig stor. I 24 større aktie- og sparebanker er saaledes indskuddene fra 31te oktober 1914 til 31te oktober 1915 vokset med 126 mill. kroner.

Som ovenfor allerede nævnt har plasseringen av kapital i forretningsforetagender været overmaade betydelig, som det fremgaar av de offentlig fremlagte tegningsindbydelser.

Norges Banks guldbeholdning er steget i usedvanlig grad. Den utgjorde ved utgangen av 1914 69,6 mill. kroner, men var pr. 31te december 1915 vokset til 131,9 mill. kroner.

Norges Banks diskontosatser var i tidsrummet 26de mai til 12te december 5 pct., den øvrige del av aaret 5½ pct.

Utvandringen, som i 1913 utgjorde 9 876 og i 1914: 8 527, har i 1915 antagelig utgjort ca. 5 200.

Norges hjemmehørende folkemængde, som ved begynnelsen av aaret 1915 er beregnet til 2 486 674, anslaaes ved utgangen av september at være steget til 2 505 694.

Sundhetstilstanden har i aaret 1915 i det hele været tilfredsstillende. Av viktigere epidemiske sygdomme har alene influenza vist nogen tiltagen for byenes vedkommende, mens forøkelsen av mæslingetilfældenes antal kun skriver sig fra en større epidemi i en enkelt by (Bergen). Av andre epidemiske sygdommer viser skarlagensfeber, difteri (croup), og, særlig for byernes vedkommende, den akute diarré avtagen mot forrige aarsperiode.

Dødelighetsforholdet for hele riket synes efter de foreløbige opplysninger, som har kunnet erholdes derom fra det Statistiske Centralbyraa, at stille sig likesaa gunstig som for de nærmest foregaaende 5 aar.

Arbeiderbruk og Boligbanken har i 1915, for hovedsættet indtil 31te december og for laanekontorerne indtil utgangen av november, utbetalt pantelaan til samlet beløp kr. 3 125 600,00.

Banken har i 1915 utstedt en indenlandsk obligationsserie stor kr. 5 000 000,00.

For jordbruket har aaret 1915 været mindre gunstig, idet avlingene baade i mængde og kvalitet er noget under middels. Delvis opveies dog dette ved den ikke ubetydelige utvidelse av kornarealet i forrige aar i forbindelse med gode priser paa jordbrukets produkter. Det maa imidlertid merkes, at de fleste av landets gaardbrukere selv forbruker den største del av avkastningen, og disse faar saaledes ingen større direkte fordel av de høie produktpriser.

Ogsaa bortset fra det mindre gode aar har jordbrukets stilling været vanskelig, idet kunstgjødsel — og særlig kraftstoffene — er steget sterkt i pris, likesom tilførselen blev mere og mere vanskelig og usikker, efter hvert som aaret skred frem.

Skogbruket har hat et meget godt aar.

Tømmerprisene, som allerede ved aarets begyndelse var høie, steg særlig i løpet av det sidste halvaar til en høide, som aldrig før er naadd. Man har dog hat vanskelig for arbeidshjælp, og arbeidsprisene er steget sterkt.

Sundhetstilstanden blandt rikets husdyr har i 1915 været sjelden god. Dette antages for endel at bero paa, at bruk av utenlandsk kraftfor i dette aar paa grund av de høie priser har været meget mindre end ellers. Der er heller ikke indført nogen farsot fra utlandet, uagtet der i vore naboland er optraadt mund- og klovsyke.

Arbeidet ved Veterinærinstituttet med tilberedning av serum og med undersøkelse av husdyrsydomme har været i rask fremgang.

Provianteringskommissionen har fortsatt sin virksomhet. Der har ogsaa i 1915 en kortere tid været fastsat maksimalpriser for sukker og brød for at regulere prisene. Disse var for de forskjellige sorter sukker sat til fra 56 til 68 øre pr. kg. netto og for brød til 35 og 30 øre pr. kg. for henholdsvis husholdningsbrød og grovbrød.

Staten har indkjøpt ca. 90 000 tons korn, ca. 22 000 tons mel og 30 500 tons sukker. Videre er kjøpt 20 000 tons jordnøtkaker, 5 000 tons thomas- og 4 000 tons superfosfat. Indkjøpene fortsætter fremdeles.

Av Statens korn- og melbeholdninger er der solgt en del av hensyn til rulleringen av lagrene og en del til lagring inden kommunerne.

Provianteringskommissionen har beregnet, at landets kornbeholdning pr. 1ste november 1915 utgjorde ca. 405 000 tons. Hertil kommer kontraherte kvanta ca. 175 000 tons. Faar man disse, skulde man være forsynet til utpaa høsten 1916.

De provisoriske anordninger om salg av brød efter vekt samt om sammaling av hvete og rug er avløst av nye love. Der er utfærdiget en lov om foranstaltninger til at sikre og ordne landets forsyning med livsfornödenheter. Den i 1914 trufne be-

stemmelse om statsbidrag til kommuner, som holder reservebeholdninger av korn eller mel, er supplert med en bestemmelse om statsbidrag ogsaa til amtskommuner.

Spørsmålet om rikets kornforsyning vil iøvrig bli behandlet av den nu nedsatte kornmonopolkommission.

Forskjellige utførselsforbud er utfærdiget, bl. a. for at sikre hjemmemarkedet tilstrækkelig av saltet sild til rimelig pris.

Arbeidsdriften ved de av Stortinget bevilgede jernbaneanlæg samt vei-, vandforbygnings- og reguleringsarbeider er foregaaet i det væsentlige overensstemmende med de for samme lagte planer og i det omfang, som de givne bevilgninger har tillatt.

Av den under anlæg værende Dovrebane er strækningen Støren—Birkaaker aapnet for midlertidig drift indtil videre i indskrænket maalestok.

Sulitjelmabanens forlangelse fra Hellarmo til Fagerli i Fauske herred, Nordlands amt, er færdigbygget og aapnet for almindelig trafik.

Der er meddelt tilladelse til anlæg og drift av en elektrisk sporvei fra Kristiania elektriske sporveis endepunkt ved Skoien (Hofsbækken) over Bestum til Lilleaker skole, Vestre Aker, Akershus amt.

De baner, som er aapnet for drift, utgjør pr. 30te juni 1915 3 164,8 km. Herav er 2 710,6 km. statsbaner og 454,2 km. privatbaner.

Indtægtene av Statsbanernes drift har i sidste driftsjaar fremdeles steget. Samtidig har imidlertid ogsaa utgiftene øket væsentlig, hvad der navnlig har sin grund i stigning i priser paa forbruksartikler og de betydelige ekstraordinære foranstaltninger, som har øket banernes laan.

Postvæsenets indtægter var i aarets første del paa grund av krigen mindre end budgettert, men synes nu atter at være i glædelig stigning.

I den indenrikske statsunderstøttede dampskibsfart har der paa grund av forholdene maattet foretages endel indskrænkninger, likesom fragtene har maat-

tet forhøies. Dampskibsruuten Bergen—Newcastle har ogsaa i det forløpne aar været underholdt med daglige turer og har fremdeles under den nuværende situation vist sig av stor betydning.

De betydelige indtægter, som ellers hvert aar pleier at tilføres landet av utenlandske turister og sportsmænd, er ifjor i det væsentligste uteblit.

Trafikken paa statens telegraf- og telefonlinjer har i det forløpne aar været usedvanlig stor og git betydelig større driftsoverskud end beregnet.

Forsikringssummene for de i Norges Brandkasse forsikrede bygninger utgjorde ved begyndelsen av 1915 1 856 millioner kroner. Denne forsikringssum er i aarets løp efter et foreløbig oppgjør steget med omkring 24 millioner kroner og antages den 1ste januar 1916 at utgjøre 1 880 millioner kroner.

Efter de hittil kjendte brandskader har brandkassens bygningsavdeling i 1915 et overskud av kr. 1 500 000,00, som tillagt de tidligere oplagte fonds gir en formue ved utgangen av 1915 av omkring kr. 12 200 000,00.

Den i henhold til lov av 21de juni 1912 under Norges Brandkasse oprettede og pr. 1ste januar 1915 i kraft traadte gjensidige avdeling for løseforsikring overtok i løpet av 1915 forsikringer til et beløp av ca. 28 millioner kroner.

Kontingent + indvundet pro-

vision utgjorde i aaret ca.	kr.	48 400,00
Administrationsutgifter,		
brandskader for egen reg-		
ning samt organisations-		
utgifter etc. utgjorde i		
samme tidsrum ca.	»	105 300,00

hvorefter der fremkommer

et underskud for aaret

stort ca. . . . . kr. 56 900,00

Rikets toldintrader, som for budgetterminen 1914—15 var anslaaet til kr. 54 600 000,00, har for samme aar efter fra-

drag for utbetalt toldgodtgjørelse i henhold til tariffens § 12 utgjort kr. 56 176 491,73.

Brændevinsavgiften var for budgetterminen 1914—15 opført med kr. 6 500 000,00. Avgiften av det i samme termin til eiernes raadighet utleverte almindelige brændevin med fradrag av avgiftsgodtgjørelse for utført brændevin og brændevin bestemt til teknisk og videnskabelig bruk m. v. har utgjort kr. 5 294 804,01.

Avgiften av ætylætertilvirkningen, som for budgetterminen 1914—15 var anslaaet til kr. 60 000,00, har for samme termin utgjort kr. 70 754,95 efter fradrag av avgiftsgodtgjørelse for ætylæter anvendt til teknisk eller videnskabelig bruk.

Ølavgiften, som for budgetterminen 1914—15 var anslaaet til kr. 4 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 4 683 565,15.

Avgiften av den indenlandske tobaksdyrking, som for budgetterminen 1914—15 var anslaaet til kr. 50 000,00, har for samme termin utgjort kr. 30 617,48.

Kongsberg sølvverk har i budgetterminen 1914—15 git en produktion av ca. 11 872 kg. fint sølv. Herav er ca. 10 434 kg. barresølv av aarets produktion og ca. 1 438 kg. barresølv av forrige aars produktion.

Ved myntindretningen paa Kongsberg er, siden sidste indberetning blev avgit, for statskassens regning utmyntet ialt kr. 1 701 500,00, fordelt med kr. 361 100,00 i 2-kroner (hvorav kr. 11 100,00 i jubilæums-2-kroner), kr. 498 000,00 i 1-kroner, kr. 150 000,00 i 50-ører, kr. 305 000,00 i 25-ører, kr. 330 000,00 i 10-ører, kr. 26 400,00 i 5-ører, kr. 12 500,00 i 2-ører og kr. 18 500,00 i 1-ører.

Rikets statsgjæld, som ved utgangen av budgetaaret 1913—14 utgjorde kr. 357 394 461,99, er i budgetterminen 1914—15 forøket ved optagelse av midlertidige statslaan i Amerika og England og av indenlandske statslaan 5 pct. 1915, 1ste og 2den serie, med ialt kr. 69 086 000,00, men samtidig formindsket ved avbetalinger med kr. 5 156 709,97.

Rikets tilstand.

Statsgjælden utgjorde saaledes ved utgangen av budgetterminen 1914—15 kr. 421 323 752,02.

Statsregnskapet, som for budgetterminen 1913—14 blev oppgjort med en slutningsbeholdning av kr. 50 233 000,00, er for terminen 1914—15 avsluttet med en beholdning av kr. 35 697 000,00.

Statskassens aktiver, som ved utgangen av 1914 utgjorde ca. kr. 101 535 500,00, vil antagelig ved utgangen av 1915 beløpe sig til kr. 105 962 800,00. Hertil kommer statens reservefond, stort nominelt kr. 40 000 000,00.

I aaret 1915 er av Hypotekbanken indtil 18de december fra hovedsættet og utgangen av november fra laanekontorerne, utbetalt pantelaan til samlet beløp kr. 11 488 700,00. — I 1915 er av Hypotekbanken utstedt en serie ihændehaverobligationer, 5 pct. rentebærende, til samlet beløp av 10 millioner kroner.

Hærens øvelser har været fremmet overensstemmende med de givne bevilgninger.

Ekstraordinære rekruttskoler for 22-aarige har været avholdt i 1ste—3dje brigades distrikter.

Der har været avholdt ekstraordinære kurser til utdannelse av ulønnet befall og reservebefall.

Liksom i 1914 har der i 1915 været indkaldt tropper til hævvelse av rikets neutralitet under den paagaende europæiske krig. Nøitralitetsvernstjenesten har i den utstrækning, forholdene har tillatt, været bestridt av ordinært ekserserende avdelinger.

I 1ste—5te brigades distrikter har der været foretat ekstraordinær indrullering og utskrivning av aarsklassen født 1895 i henhold til vernepligtslovens § 26, sidste led (lov av 20de august 1915). Denne aarsklasse vil bli foreslaaet indkaldt til rekruttskole i 1916, saaledes at vernepligtsalderen i de nævnte brigader iaar nedsættes til 21 aar.

Ved hærens fabrikker og verksteder

har været forcert drift i løpet av hele aaret 1915 i den utstrækning, som forholdene har tilsagt.

Norges Geografiske Opmaaling har utført følgende arbeider:

Triangulering har fundet sted i Hedemarkens, Kristians, Buskeruds, Nedenes, Nordre og Søndre Bergenhus, Tromsø og Finmarkens amter. Præcisionsnivellement er utført i Hemsedal og mellem Bergen—Os. Maaling har fundet sted i 1:25 000 i Buskerud og i Nordre Trondhjems amter, i 1:50 000 i Hedemarkens, Buskeruds, Søndre Bergenhus, Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter. Revision i marken av landkartverket er utført i: Buskeruds, Bratsberg, Nedenes, Stavanger, Nordre Bergenhus og Søndre Trondhjems amter. Hydrografering er utført i Kristianiafjorden, paa strækningen Stavanger—Haugesund og i Tromsø amt. Revision av sjøkartverket har været utført paa strækningen Ona—Fjørtoft og desuten paa forskjellige steder mellem Kristianiafjorden og Vesteraalen. Kystkonturer er maalt i Ryfylke og i Tromsø amt.

Av karter er utgit: 2 topografiske karter i 1:100 000 i nye utgaver (Moss, Kongsvinger). 1 landgeneralkart i 1:250 000 (Kristiania). 1 kartskisse i 1:15 000 over terrænet om Sarabraaten. 1 geologisk oversigtskart i 1:1 000 000 over det sydlige Norge. 1 sjøkart i 1:50 000 (nr. 80) «Efterretninger for sjøfarende» har været

utgit i maanedlige hefter. Av «Norske Lods» er hefte II utkommet i omarbeidet utgave.

Flaaten har været utrustet til nøytralitetsvern.

I henhold til Stortingets beslutning av 17de august 1914 er der iverksat bygning av undervandsbaater, kanonbaater, torpedobaater samt flyve- og minemateriel, dels ved Marinens Hovedverft og øvrige administrationsgrene, dels ved forskjellige indenlandske verksteder.

Feistenen fyr paa Jæderen er betydelig forsterket ved opførelse av støpejernstaarn og anbringelse av lynblinkapparat, hvorhos det er utstyrt med maskintaakesignal. Ogsaa ved Lindesnes fyr er opført nyt støpejernstaarn med løgt. Homlungen fyr utenfor Fredrikshald er forhøiet og forsterket. Ved Kvasheim taakesignalstation paa Jæderen er knaldsignalet ombyttet med elektrisk drevet trompetapparat. Et stort antal nye fyr lamper er opsat paa forskjellige steder langs kysten. Merker og fæstigheter er anbragt paa mange nye steder, særlig i fiskeridistrikterne.

Revisionsdepartementets virksomhet har siden forrige beretning foregaat uforandret og paa tilfredsstillende maate og foranlediger ingen særlig meddelelse naar bortsees fra, at nøytralitetsvakten har sinket arbeidet og sat det noget tilbake.

Git paa Kristiania slot den 12te januar 1916.

Under Vor haand og rikets segl.

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.